

ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАДАЧІ

Лінгвістична задача № 1. Знайдіть у суцільно написаному тексті кожного з прикладів два варіанти поділу на слова, поясніть виникнення двозначності (каламбурів) при вимові наведених прикладів.

відгострогословаажберезаживе;
сторожевихквітокзірвудлядіток;
вітерзсадомграється – ажсторожхитається;
думавязламати, асламаладонька;
сперечалисязапекло;
зновпочинаюяти.

Лінгвістична задача № 2. Знайдіть чотири синоніми-означення, виражені прикметниками, які до кожного з наведених нижче іменників визначають ті відтінки значень, що подаються при іменниках описово.

а) Дослідник, що був ним давно і тепер є. б) Дослідник, що був ним у минулому, а тепер ні. в) Дослідник похилого віку, з багаторічним досвідом. г) Дослідник, що жив у давні часи.

а) Письмо, що збереглося з давніх часів і вживається тепер. б) Письмо, що вживалось у минулому, а тепер поступилося іншому. в) Письмо, що змінилося новішим. г) Письмо давньої епохи.

а) Одяг, відомий з давніх часів. б) Одяг, що був у минулому, а тепер вийшов з ужитку. в) Одяг, що зносився від довгого вживання. г) Одяг, що носили люди давньої доби.

а) Монета, що здавна перебуває в грошовому обігу; б) Монета, що припинила свою грошову функцію і поступилася перед теперішніми монетами; в) Монета, що перебувала в грошовому обігу довгий час і має відмінний вигляд порівняно з новими монетами.

Лінгвістична задача № 3. Учитель дав завдання учням знайти антоніми-прикметники до одного й того самого слова. Один учень назвав антонім *повний*, другий – *розумний*, а третій – *людний*. До якого спільного антоніма можуть виступати антонімами ці слова й ознаку яких предметів вони можуть виражати?

Лінгвістична задача № 4. Антонім, спільний до трьох прикметників, протиставляючись їм, сам вказує на ознаки, що виникають: 1) від нестачі тепла; 2) від низької температури; 3) від нестачі почуттів. Знайдіть слова, що є: а) спільним антонімом і б) що протиставляються йому як антоніми-прикметники; знайдіть також іменники, з якими ці антоніми можуть утворювати словосполучення, і прокоментуйте відтінки значень антонімів.

Лінгвістична задача № 5. Конструкції наказового способу із запереченням переробіть на конструкції того ж способу без заперечення, вживши антоніми так, щоб реальний зміст висловлювання залишився без змін.

Не будь невічливим. Не будь поганим товаришем. Не будь зухвалим. Не будь недобррозичливим. Не будь неповажним. Не будь незграбним. Не будь нещадним. Не будь фальшивим. Не шукай далеко. Не стався недбало.

Лінгвістична задача № 6. Яке слово походить з давньоримської міфології і є назвою бога ніжного почуття, а в топонімії – це назва великої прикордонної ріки?

Лінгвістична задача № 7. Слово французького походження, означає театральну виставу, спектакль, у якому дія розвивається в танцях, пантомімі, в супроводі музики; коли ж початкову букву цього слова змінити на наступну після неї букву українського алфавіту, то утвориться слово також французького походження із значенням фігури в карточній грі. Знайдіть ці слова.

Лінгвістична задача № 8. Слово латинського походження і має такі значення: а) плід дерева з твердошкірою оболонкою і багатьма прозорими червоними або рожевими кисло-солодкими насінинами; б) загальна назва великої групи мінералів різного забарвлення (деякі з них належать до дорогоцінного каміння); якщо ж у кінці слова додати голосну, то утвориться слово німецького походження – іменник І відміни із значенням артилерійського снаряда, який можна кидати рукою. Знайдіть слова.

Лінгвістична задача № 9. Слово німецького походження – назва спадкового дворянського титулу; коли ж додати в кінці слова голосну, то утвориться слово грецького походження – іменник І відміни із значенням шпальти між двома вертикальними лініями в конторських книгах або в таблицях. Знайдіть ці слова.

Лінгвістична задача № 10. Слово французького походження, в українській мові невідмінюваний іменник із значенням ігри, для якої служать карти з рядами номерів. Якщо ж у кінці додати приголосний, то утвориться слово грецького походження, що означає водяну рослину з великими квітами, які були в пошані в стародавніх єгиптян як символ сонця, а також у них та греків як символ невинності, скромності. Знайдіть ці слова.

Лінгвістична задача № 11. Слово латинського походження, починається голосною, означає стародавню посудину яйцевидної форми, якою користувалися люди античного світу. Якщо ж на початку слова приставити приголосну, то утвориться слово латинсько-арабського походження – іменник І відміни із значенням назви безбарвної кристалічної речовини з характерним запахом, яка добувається з дерева синтетичним шляхом і застосовується в медицині як збудливі або відтяжні ліки, а також у техніці. Знайдіть ці слова.

Лінгвістична задача № 12. Біблійське ім'я людини, коли до нього на початку додати ту саму приголосну, на яку це ім'я закінчується, перетворюється на слово французького походження – невідмінюваний іменник, що вживається за світською традицією як звертання до одруженої жінки. Знайдіть ці слова.

Лінгвістична задача № 13. Коли від назви літаючої маленької комахи, що п'є кров з людини й тварини, відкинути початкову приголосну, то утвориться слово французького походження – назва морського рака. Назвіть ці слова.

Лінгвістична задача № 14. Коли від імені стародавнього філософа відкинути кінцеву приголосну, лишиться слово французького походження – невідмінюваний іменник, що є географічним терміном і означає підвищену рівнину висотою понад 200 м над рівнем моря, яка знижується уступами до нижчих місцевостей. Знайдіть ці слова.

Лінгвістична задача № 15. Який складний прикметник фонетично збігається зі словом французького походження – іменником I відміни, що означає положення (зовнішній вигляд), яке надає сама собі людина, пристосовуючись до обставин або з наміром показати себе перед іншими (пристосуватися)?

Лінгвістична задача № 16. Перша частина слова італійського походження – назва криволінійного перекриття прорізів у стіні (вікон, воріт, дверей) або прольотів між двома опорами, наприклад, між устоями мосту; друга – іменник, загальна назва дії; сполучення обох частин – стародавня назва середньої частини Пелопоннесу (в Греції), в ідилічній поезії – країна щасливих пастухів, щаслива країна. Назвіть слова.

Лінгвістична задача № 17. Перша частина – вигук і назва букви, друга – слово грецького походження, іменник II відміни, що означає окрему книгу збірки

творів або частину великого твору; в цілому – слово грецького походження із значенням найдрібнішої частини хімічного елемента. Знайдіть ці слова.

Лінгвістична задача № 18. Сполучення прийменника з формою знахідного відмінка іменника, що є назвою стародавнього дикого бика, утворює слово латинського походження – іменник І відміни із значенням: природа, природжений темперамент, характер людини, реальна дійсність, що служить предметом зображення для художника. Знайдіть слова.

Лінгвістична задача № 19. Іменник, що кількісно означає два однакових предмети і служить одним із способів їх рахування, у сполученні з назвою спадкового дворянського титулу утворює слово грецького походження – іменник чоловічого роду II відміни, що означає частину тексту, яка починається з нового рядка і позначається спеціальним знаком і порядковою нумерацією. Знайдіть слова.

Лінгвістична задача № 20. Сполучення яких прикметників утворює слово латинського походження – іменник І відміни, літературознавчий термін, загальну назву сукупності творів, написаних невіршованою мовою.

Лінгвістична задача № 21. На підставі поданого фонетичного опису знайдіть фонему і слова, утворювані ними при сполученні в тій послідовності, яка вказується цифрами при фонетичній характеристиці:

а) Слово з 5 фонем: 1) приголосна проривна, задньоязична, глуха, тверда; 2) приголосна сонорна, передньоязична, дрижача, тверда; 3) голосна лабіалізована, заднього ряду, високого піднесення, наголошена; 4) приголосна-африкат, передньоязична, глуха, тверда; 5) голосна нелабіалізована, заднього ряду, низького піднесення, ненаголошена.

б) Слово з 5 фонем: 1) приголосна фрикативна, гортанна, дзвінка, тверда; 2) приголосна сонорна, передньоязична, дрижача, тверда; 3) голосна лабіалізована, заднього ряду, середнього піднесення, наголошена; 4) приголосна фрикативна, передньоязична, шипляча, глуха, напівпом'якшена; 5) голосна нелабіалізована, переднього ряду, високого піднесення, ненаголошена.

в) Слово з 5 фонем: 1) приголосна проривна, задньоязична, дзвінка, тверда; 2) приголосна фрикативна, губно-губна, сонорна, тверда; 3) голосна нелабіалізована, заднього ряду, низького піднесення, наголошена; 4) приголосна сонорна, передньоязична, бокова, тверда; 5) приголосна проривна, передньоязична, глуха, тверда.

Лінгвістична задача № 22. Два слова побудовані в одній і тій самій фонемній послідовності з чотирьох однакових фонем, які утворюють два однакових в кожному слові відкритих склади. Перший склад починається гортанним приголосним, а другий – сонорним дрижачим. У першому слові під наголосом, у другому без наголосу. У другому, кінцевому складі голосна нелабіалізована, – в першому слові ненаголошена, а в другому наголошена. Перше слово – іменник множини, назва висот на суходолі, друге – омоформа зі значеннями: а) дієслово наказового способу другої особи однини із значенням дії у супроводі вогню; б) іменник того ж значення, що і перше слово, у формі родового відмінка однини. Знайдіть ці слова.

Лінгвістична задача № 23. Обидва слова – іменники жіночого роду однини, складаються з 5 фонем і різняться між собою лише передостанніми фонемами в складі слова. Перше слово – місце навчання; друге означає втрати і служить для висловлення жалю. Які це слова і які фонемі входять до їх складу?

Лінгвістична задача № 24. Знайдіть слова-інфінітиви за такими фонетичними ознаками: обидва складаються з семи фонем, шість однакових, а

початкові губні в кожному слові різні: в одному – сонорна, а в другому – проривна. Перше слово означає стан, що утворюється відсутністю акту мовлення, а друге, навпаки, – акт мовлення особи, що ставить себе вище співрозмовника і говорить на науку йому.

Лінгвістична задача № 25. Знайдіть чотири слова, кожне з яких складається з шести фонем і має форму інфінітива на **-ити**, однаковий префікс **за-**, а в корені різні сонорні приголосні.

Лінгвістична задача № 26. Знайдіть в українській мові слова (повнозначні і службові), які на письмі передаються однією буквою.

Лінгвістична задача № 27. останній склад слова – займенник, складається з двох літер, що означають дві фонemi. Поступово додаючи до нього зліва по одній букві, утворюємо слова з таким значенням: а) з трьох літер – неозначена форма дієслова із значенням пересування; б) з чотирьох – іменник множини із значенням частин дерева і взагалі рослин; в) з п'яти – дієслово наказового способу із значенням дії для подолання темряви; г) з шести – теж дієслово, в тій же формі і з тим же основним значенням, префіксоване – на означення охоплення дією великого простору; д) із семи – теж дієслово, того ж основного значення, з іншим префіксом, має значення з відтінком обмеженої тривалості дії. Знайдіть ці слова.

Лінгвістична задача № 28. Слово з чотирьох літер – іменник жіночого роду, родового відмінка множини, із значенням зовнішнього вияву глибокого хвилювання людини, її горя або великої радості. Без початкової літери – дієслово минулого часу, чоловічого роду однини, із значенням пересування за допомогою рук і ніг. З останніх двох літер складається прикметник; відкинемо передостанню літеру – лишиться все той же прикметник. Які це слова?

Лінгвістична задача № 29. Нижченаведені іменники II відміни є спільними назвами міст і річок. Яке закінчення мають форми родового відмінка іменників **Ішим, Кабул, Хорог, Нарин**?

Лінгвістична задача № 30. Іменник **Рим** є назвою міста і стародавньої держави. Яке закінчення має форма родового відмінка цього іменника?

Лінгвістична задача № 31. Який суфікс написати в слові – **милість** чи **милость**?

Лінгвістична задача № 32. Від слів **присудок, безліч, розмір, ранній, першість** взято по одній морфемі і утворено з цих морфем слово, до складу якого входять два префікси, один корінь, а решта суфікси. Знайдіть це слово і морфемі, з яких воно складається.

Лінгвістична задача № 33. Від слів **словотворчістю, законодавчий, мірка, рання, новими** взято по одній морфемі і утворено слово, в основі якого два корені і один суфікс і яке має закінчення непрямого відмінка. Знайдіть це слово і морфемі, з яких воно складається.

Лінгвістична задача № 34. Дієслово префіксоване, доконаного виду, минулого часу, чоловічого роду, однини, є синонімом до дієслова **зайняв** (посаду) і одночасно формою до іменника чоловічого роду, II відміни, називного відмінка однини із значенням важливої сільськогосподарської праці в галузі рільництва, що потребує для себе звичайно належної підготовки і обробітку ґрунту. Знайдіть з такими морфологічними і семантичними ознаками дієслово і іменник і поясніть, від яких коренів вони утворені.

Лінгвістична задача № 35. Який іменник із значенням будівельної професії своєю звуковою будовою збігається з формою наказового способу II особи дієслова тієї ж основи?

Лінгвістична задача № 36. Яке дієслово вживається тільки з префіксами?

Лінгвістична задача № 37. Які дієслова в наказовій формі II особи однини збігаються з формами називного відмінка однини іменників II відміни?

Лінгвістична задача № 38. Яке дієслово у формі наказового способу II особи однини збігається з формою прикметника називного відмінка чоловічого роду однини?

Лінгвістична задача № 39. Які дієслова у формі наказового способу II особи однини збігаються з формами іменників родового відмінка множини?